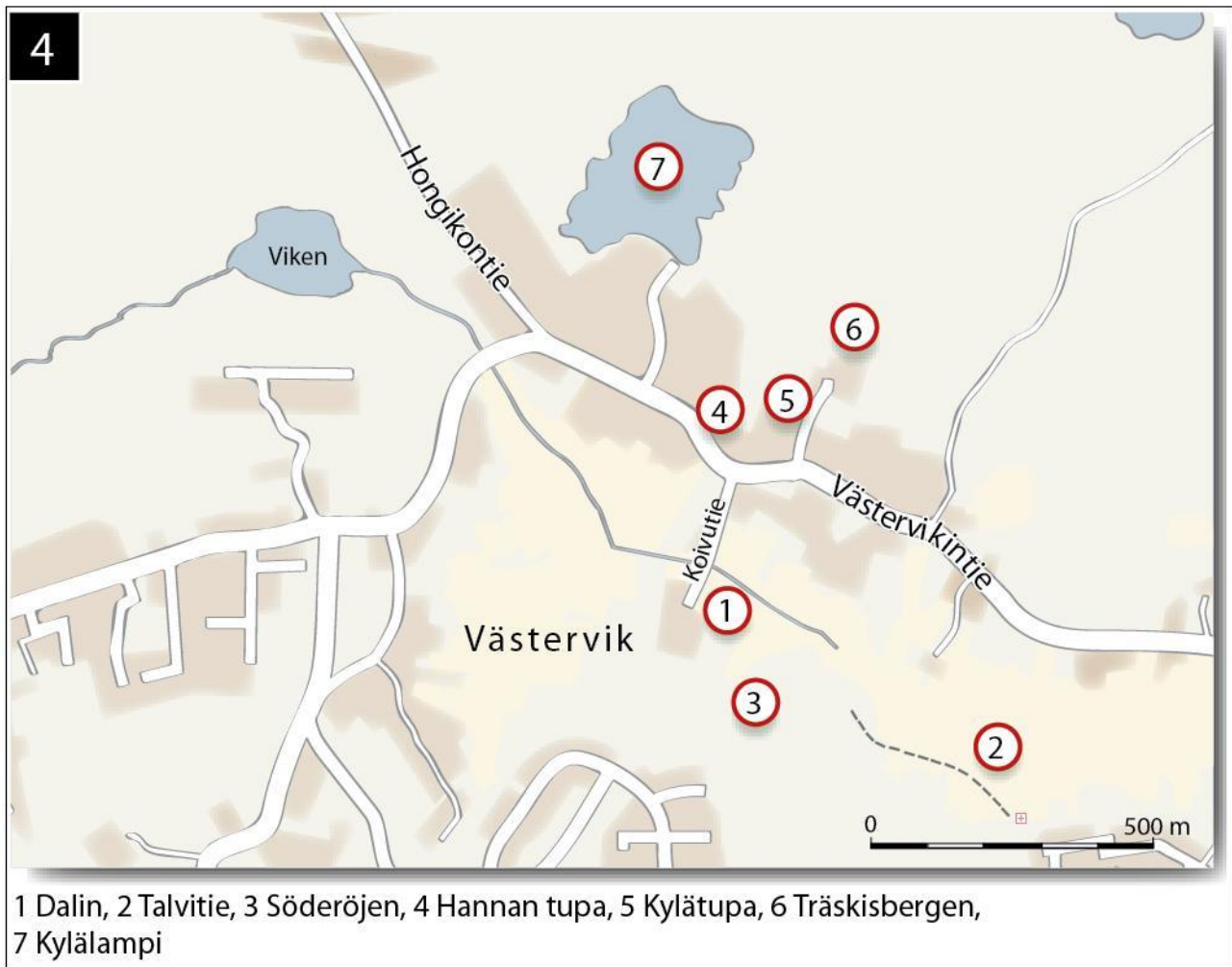

Vandringsrutt 4, Vaellusreitti Nro. 4

Vestervik

Vandringsrutten delas i två delar av Västerviksvägen. Den startar vid Hannas stuga, Västerviksvägen 282.

Tämä vaellusreitti jakaantuu kahteen osaan Västervikintiellä. Reitti alkaa Hannan tuvalta, Västervikintie 242

1. Dalin. Följ Björkvägen ner till Långdiket och vik av längs diket till vänster. Efter 50 meter ligger en liten kulle på höger sidan. Det är resterna av den tjärdal som funnits där åtminstone sedan 1760-talet (charta af lantmätare Joh: Ahlbäck). Det har funnits många tjärdalar i Vasa, men detta är en av de få bevarade. I folkmun kallas området "Dalin".

1. Dalin. Kulje Koivutietä alas Pitkäojalle ja lahtea ojaa pitkin vasemmalle. 50 metrin jälkeen oikealla puolella on pieni kukkula. Se on jäänteet tervahaudasta, joka on ajoitettu 1760-luvulle. Vaasassa on ollut useita tervahautoja, mutta tämä on yksi harvoista säilyneistä. Kansansuussa tätä paikkaa kutsutaan "Daliniksi".

2. Vintervägen. Stigen längs Långdiket leder till en liten väg som går uppför en backe för att sedan följa skogsbrynet mot gamla Gerby. Detta är den gamla vintervägen. Den kallas så eftersom vintern var den tid skäriborna ute i Replot använde sig av vägen då de skulle in till staden efter att först ha färdats över isarna. Vägen är den ursprungliga gamla landsväg som förde från Västervik till staden. I dag liknar den närmast en skogsstig. Den böljar vackert fram under höga träd. Denna de är bevarad medan de andra delarna kommit under bebyggelse och utplånats. Försök att i fantasin föreställa dig hur den ryska krigshären under 1808-och -09-års krig färdades här då de tog sig över till Umeå.

2. Talvitie. Polku pitkin Pitkäojaa vie pienelle tielle, joka nousee mäelle ja seurailee sitten metsänreunaa vanhaa Gerbyytä vasten. Tämä on vanha talvitie. Sitä kutsutaan talvitieksi, koska raippaluotolaiset käyttivät sitä talvisin tullessaan kaupunkiin ylittyään ensin meren jäätä pitkin. Tie on alkuperäinen vanha maantie, joka vei Västervikistä kaupunkiin. Nykyään se muistuttaa lähinnä metsäpolkua. Se kulkee kauniisti korkeiden puiden alla. Tämä osa tiestä on säilynyt. Muut osat ovat jääneet rakennusten alle ja hävitetty. Yritä kuvitella, kuinka venäläinen sotajoukko vuosien 1808-1809 sodassa kulki tätä tietä pitkin.

3. Söderöjen. Södra ändan av den dalgång som löper genom byn har folkligt kallats Söderöjen. Tolkat enligt dagens språkbruk skulle man väl närmast första detta som ön i söder, men enligt Karsten (Svensk Bygd i Österbotten) torde det betyda strandäng i söder. Öj betyder enligt honom en flat sträcka med frodig växtlighet. Du har nu befunnit dig i Söderöjen.

3. Söderöjen. Laakson eteläpäättä, joka kulkee kylän läpi, on kutsuttu Söderöjeniksi. Nimen voisi tulkita eteläsaareksi, mutta toisaalta sen pitäisi tarkoittaa rantaniittyä etelässä. Karstenin mukaan (kirjasta "Svensk bygd i Österbotten") "öj" tarkoittaa tasaista pätkeä, jossa on tulva-alueen kasvillisuutta. Sinä olet nyt siis Söderöjenissa.

4. Hannas stuga. Stugan byggdes 1897-98 och har fått sitt namn efter tvätterskan Johanna Gädda som bodde där då hon gift sig med Alfred Gädda från Söderudden. Hennes föräldrar (Karl-Johan Carlsson-Ehn och Johanna Abrahamsdotter Lithén från Singsby) hade sitt hus vid samma gårdsplan. Man kan ännu se lämningarna efter källargropen och stenfoten längs med stenröset mot grannarna. Tomten är högt och vackert belägen och brunnen var en gång i tiden en av de bästa i byn. Hannas man och son emigrerade till Amerika. Självt fick hon reda sig bäst hon kunde, "amerikaänka" som hon var.

Hanna blev bykerska i likhet med många andra Västervikkvinnorna. På den tiden var det ovanligt att kvinnor på landet kunde försörja sig själva genom arbete. Dessa förutsättningar fanns i och med att staden fanns i närheten och att man knöt kontakter med de borgare som

behövde tvätterskor tack vare villabebyggelsen i skärgården. Ytterligare en förutsättning var byträsket med sitt mjuka vatten.

Hanna dog 1937. Hon var sängbunden de två sista åren av sitt liv. Efter kriget bodde några karelare i stugan en tid.

Efter Hannas son Anselms död fick Gerby-Västervik hembygdsförening överta huset och arrendera marken. Stugan reneverades och är i dag föreningens hembygdsmuseum. Seden 1989 har man årligen firat Hanna med flagghissning och program vid stugan på Johannadagen den 21 juli. Åren 2002-2003 ordnades också den vandrande teaterpjäsen Hanna 1914 här. Stugan är tillgänglig för allmänheten. Man kan kontakta hembygdsföreningens styrelsemedlemmar.

4. Hannan tupa. Tämä talo rakennettiin 1897-98. Se on saanut nimensä pesijätär Johanna Gäddan mukaan. Hän asui talossa mennessään naimisiin Söderuddenista kotoisin olevan Alfred Gäddan kanssa. Johannan vanhemmilla (Karl-Johan Carlsson-Ehn ja Johanna Abrahamintytär) oli oma talo samalla pihamaalla. Talon kellarikuopan ja kivijalan jäännökset sekä kiviaitaa voi vieläkin nähdä. Tontti on korkea ja kauniilla paikalla ja pihan kaivo oli aikoinaan yksi kylän parhaista. Hannan mies ja poika emigroituvat Amerikkaan. Hanna itse koetti selviytyä niin hyvin kuin taisi, "amerikanleski" kun oli. Hannasta tuli pyykkäri kuten monista muistakin Västervikin naisista. Noihin aikoihin oli epätavallista, että naiset pystyivät omalla työllään elättämään itsensä maaseudulla. Västervikissä tämä kuitenkin toteutui, koska kaupunki oli niin lähellä ja naiset solmivat kontakteja saariston huviloissa asuviin porvareihin, jotka tarvitsivat pesuapua. Lisäksi kylänjärvi ja sen pehmeä vesi loivat hyvät edellytykset pyykkämiselle.

Hanna kuoli vuonna 1937. Viimeiset kaksi elinvuottaan hän oli vuoteenomana. Sodan jälkeen tuvassa asui jonkin aikaa karjalaisia.

Hannan ja Anselmin kuoleman jälkeen Gerby-Västervikin kotiseutuyhdistys otti talon haltuun ja vuokrasi tontin. Tupa kunnostettiin ja nykyään se toimii yhdistyksen kotiseutumuseona. Vuodesta 1989 Hannaa on juhlistettu Johannanpäivänä 21. heinäkuuta liputuksella. Lisäksi tuvalla on järjestetty ohjelmaa. Vuosina 2002-03 järjestettiin myös vaeltava teatteriesitys Hanna 1914. Tupa on kaikkien käytettävissä. Yhteyttä voi ottaa kotiseutuyhdistykseen.

5. Bystugan. Bystugan är nybyggd och handhas av Västervik bys samfälligheter. Man kan hyra den för olika evenemang. Här hålls många olika möten där byns angelägenheter behandlas. Älgjaktlaget samlas också här. Tidigare var Västervik småskola belägen på tomten, men huset har flyttas till Ekobyn i Singsby.

Förr gick barnen i småskolan i hembyn de två första åren, vägen till Gerby ansågs för lång. Den första läraren hette Uno Martin. Han hade en liten bostad i skolan. Uno Martin var så kortvuxen att han kallades dvärg. Han var mycket omtyckt både av barnen och föräldrar.

Intill den gamla småskolan/bystugan fanns marthabastun och mangeln. Byggnaden är numera omändrad till slakthus för älgjaktlaget. Förr var hygien en annan än i dag och man gick inte i bastun särskilt ofta. Ett par gånger i året räckte väl till.

5. Kyläntalo. Tämä talo on uudelleenrakennettu ja sitä huoltaa Västervik Skifteslag. Taloa voi vuokrata erilaisiin tapahtumiin. Täällä pidetään mm. erilaisia kokouksia, joissa kylän asioita käsitellään. Hirviporukka kokoontuu täällä. Aikaisemmin täällä sijaitti Västervikin pienten lasten koulu, mutta se on siirretty Singsbyn Ekokylään.

Ennen lapset opiskelivat kaksi ensimmäistä vuotta pienten lasten koulussa, sillä matka Gerbyhyn koettiin liian pitkäksi. Koulun ensimmäinen opettaja oli nimeltään Uno Martin. Hänellä oli koulun yhteydessä pieni asunto. Uno Martin oli niin lyhytkasvuinen, että häntä kutsuttiin kääpiöksi. Sekä lapset että vanhemmat pitivät hänestä kovasti.

Vanhan pienten lasten koulun/kyläntalon piharakennuksessa oli kylän mankeli ja sauna. Hygienia oli aiemmin toista eikä saunaa lämmitetty kovinkaan usein. Pari kertaa vuodessa roihusi kylän saunanpesässä tuli.

6. Träskisbergen. I dag kallas bergen bakom Bystugan ibland Hannas bergen, men det riktiga namnet är Träskisbergen. Barn och ungdom samlades förr ofta här om kvällarna. Barnen lekte på bergen och ungdomarna har till och med haft en danslave där en tid. Tidigare var träden med lågvuxna och man lär ha haft fin utsikt ända till Vasklot härifrån i början av förra seklet.

Här, liksom på Storberget, kan man se rester av hyddbottnar och skålgropar. Fynden är emellertid inte vetenskapligt belagda eftersom området ännu inte är utgrävt. Om man följer Mossatået, det vill säga fortsättningen på Bystugavägen till höger bakom husen, kommer man till Träskismyren. Det är en mosse en god bit upp i skogen där en grupp hembydgsforskare tillsammans med arkeologer från Umeå universitet tog pollenprover 1987. Området frilades från have cirka år 500 e.Kr. På alla undersökta nivåer från åren 500-700 finns indikationer på att man idkat jordbruk i området. Under åren 700-900 e.Kr. förekom ingen jordbruksaktivitet, men från år 900 och framöver återtog odlingen i denna skärgårdsbygd.

6. Järvenvuori. Kylätuvan takana olevaa mäkeä kutsutaan nykyään joskus Hannan mäeksi, mutta sen oikea nimi on Järvenvuori. Lapsilla ja nuorilla oli aikaisemmin tapana kokoontua täällä iltaisin. Lapset leikkivät ja nuorilla oli tällä paikalla jonkin aikaa tanssilava. Aiemmin puut olivat matalakasvuisempia ja täältä onkin 1900-luvun alussa nähnyt Vaskiluotoon saakka.

Täällä, kuten Storbergetillä, voi nähdä jäänteitä majanpohjista ja maljakuopista. Löytöjä ei ole kuitenkaan tieteellisesti todistettu, koska alueella ei ole vielä tehty arkeologisia kaivauksia. Jos kulkee pitkin Mossantietä, eli tietä joka jatkuu Kylätuvantiestä, ja kääntyy metsän kohdalla oikealle, tulee talon takaa Träskismyreniin. Siellä, hyvän matkaa metsässä, on suo, jossa kotiseutututkijat yhdessä uumajalaisten arkeologien kanssa ottivat siitepölykokeita vuonna 1987. Kokeiden kautta saatiin selville, että alue on kohonnut merestä noin 500 jKr. Kaikki tutkitut kerrostumat vuosilta 500-700 todensivat sitä, että täällä on viljelty jo tuolloin maata. Vuosina 700-900 maanviljelyksestä ei ole merkkejä, kun taas n. vuonna 900 alettiin tässä saaristokylässä jälleen viljellä maata.

7. Byträsket. Går man vidare längs stigen utmed vänstra sidan av bergen kommer man småningom ner i en skog där Byträsket skymtar mellan trädstammarna. På tvätterskornas tid var området fullt av bykstreck där tvätten torkades. Nere vid stranden hade tvätterskorna på 1920-talet åtta tvättstugor. Man hade också ”röjtor” för blötläggning av lin. Luten tillverkade man själv.

Träskets betydelse för byborna var större i gamla dagar. Man hämtade vatten åt kreaturen där, man till och med tvättade sig själv där i brist på bastu. Många generationers barn har lärt sig simma i träsket, vars vatten är varmare än havet. Vintertid var skridskoåkning den naturligaste sysselsättningen på isen.

7. Kylänjärvi. Kun kulkee edemmäs pitkin polkua mäen vasemmalla puolella tulee vähitellen alas metsään, jossa kylänjärvi siintää puunrunkojen välissä. Pesijättärien aikaan alue oli täynnä naruja, joilla pyykit kuivuivat. 1920-luvuolla pesijättärillä oli rannassa yhteensä kahdeksan pesutupaa. Siellä oli myös erityisiä pellavanliotuspaikkoja. Pellavan liottamista varten tarvittu lipeä tehtiin itse.

Järven merkitys oli ennen vanhaa suuri kylän asukkaille. Järvestä haettiin eläimille vettä. Järvessä peseydyttiin silloin tällöin itsekin saunan puutteessa. Monien sukupolvien lapset ovat oppineet uimaan tässä järvessä, jonka vesi on lämpimämpää kuin meressä. Talvisin järvenjäällä luisteltiin.